

Mihail Sadoveanu

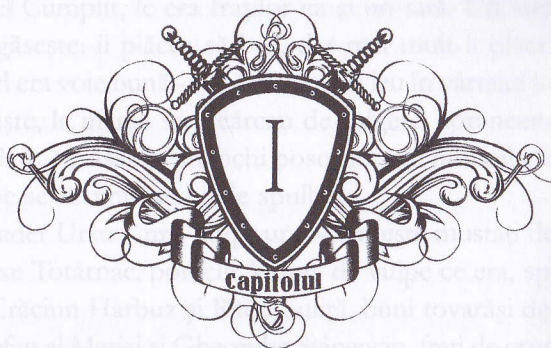
SOMNI

EDITURA
ASA

CUPRINS

Prefață	5
PROLOG	13
• Despre sfârșitul lui Ion-Vodă cel cumplit	
CAPITOLUL I	19
• Cântecul lui Ion-Vodă	
CAPITOLUL II	31
• La dăvideni	
CAPITOLUL III	51
• O vânătoare și o întâmplare a părintelui ciotică, întâmplare ce întru nimic nu se deosebește de întâmplările din zilele noastre	
CAPITOLUL IV	71
• Cum se închide o rană și cum se deschide alta	
CAPITOLUL V	91
• Întâmplări la drum	
CAPITOLUL VI	119
• Întâmplări în țări străine și în tabăra cazacilor	
CAPITOLUL VII	137
• Cum se câștigă un tron și cum se rășcoală calicimea	
CAPITOLUL VIII	151
• Cum au pierit o mărire și o dragoste	
EPILOG	169
• Cum a pierit un viteaz și cum s-a ridicat altul	
Postfață	175
Cronologie	177
Activitate politică.....	191

CÂNTECUL LUI ION-VODA

ei zece fugari făcuseră dimineată, în zori, un popas scurt, cât ai fuma o lulea; de atunci nu mai pusersă piciorul pe iarbă verde, zburau pe caii lor aprigi spre asfințit, prin strălucitul soare de primăvară. În urma lor, ca după o suflare de furtună, drumul singuratic rămânea cufundat în

vârtejuri luminoase de colb.

În frunte călăreau frații. Nicoară Potcoavă, întunecat și amărât, părea țintuit pe murgul lui. Tunica scurtă căzăcească îi strângea pieptul lat în care gemea înăbușit o vijelie. Pulpele tari în nădragi largi, picioarele în cizme de marochin⁷ până la genunchi, cu piteni de argint, strângeau nervos coastele calului. Căciulița de astrahan da drumul unui val neregulat, creș, de păr luciu, și puneă o umbră ușoară pe ochii întunecoși, în care plutea lumina unui râmnice adânc într-o zi fără soare. Mezinul, Alexandru, de o mare asemănare cu frate-său, dar cu ochii neliniștiți, își contenise de multă vreme pornirile mânioase și călărea lângă frate-său pe roibu-i ca și dânsul de-nfocat.

⁷ Piele de capră, sau, rar, de oaie sau de vițel, tăbăcită vegetal pentru a căpăta lustru și finețe.

După frați veneau, pe cai iuți moldovenești, vechii tovarăși de vitejii și de restriște. Bătrânul Petrea Gânj, căpitan oțelit din pedestrima lui Ion-Vodă cel Cumplit, le era fraților ca și un tată. Un stejar de român cum rar se găsește: îi plăcea să bea, dar mai mult îi plăcea să se bată. Glumea când era voie bună – și răcnea ca un leu în vârtejul luptelor. Ochii blajini la liniște, la mânie se încărcau de fulgere; sprâncenele negre, de un deget de late, se lăsau peste ochi posomorând luminile, iar barba albă și pletele albe se răzvrăteau ca de spulber.

Apoi: Toader Ursu – urs, drept urs, – cu niște mustăți de și le înnodea la ceafă; Alexe Totârnac, poreclit Vulpe, de vulpe ce era, sprinten și iute ca dihania; Crăciun Harbuz și Radu Suliță, buni tovarăși de încăierare și de cinste; Ștefan al Mariei și Gheorghe Stângaci, frați de cruce, din ținutul Sorocei, oameni tăcuți și zidiți în fier parcă; și cel din urmă, robul Caraiman, al lui Fedeleş, de la Runc din Moldova de sus. Rob credincios, rob viteaz și meșter mare: se îngâna cu apele, cu codrii și cu privighetorile, din alăută⁸!

Fugeau prin vârtejuri luminoase de colb, paloșele și sănețele scânteiau la soare.

De la amiază, o luaseră pe un drum îngust care se strecura întortocheat pe sub muncele și prin văi. Pe ici, pe colo, pâraie lucii curgeau pe sub sălcii tăcute, încremenite în mâhnirea singurătăților.

Soarele de primăvară fusese aprins, dar căldura se potolea deseori când treceau pe sub streșini de codru verde: locuri bune de adăpost și de odihnă, dar Potcoavă părea că nici nu le vede.

Toți erau tăcuți, flămânzi și însetați, priveau cu încruntare înainte. Dar mai încruntat decât toți era moș Petrea Gânj. El mormăia din vreme în vreme ca urșii: de dimineață, din zori, nu fumase măcar o lulea! Caraiman robul întovărășea dorul acesta cu o privire disperată înainte, peste văi și colnice⁹; dar ochii în zadar îi licăreau ca argintul viu, nicăieri nu se zărea fum pe sate. În tăcerea care-i întovărășea, numai tropotele vuiiau fără răsunete.

⁸ Lăută, instrument muzical cu coarde asemănător cu cobza

⁹ Colină.

Deodată calea coti pe o costișă, printr-un făgișel¹⁰ tânăr, în care razele se cufundau mai pline de strălucire și de taină; apoi începu să urce printre stejari rari, cele dintâi străji ale codrului. Lumina se împuțina.

Domoliră fuga cailor, se înșirară unul câte unul pe sub streșina verde și prinseră a sui la pas.

— Ei, ce zici, moș Petre? vorbi deodată mezinul, întorcând capul spre moșneag.

— Multe aș spune, răspunse bătrânul, dar mi-i foame și mi-i sete. Tac și mă gândesc.

Mezinul începu a râde:

— Moș Petre, umple-ți pipa și are să vie și gustul de vorbă.

— Pipa ca pipa, suspină din urmă Toader Ursu, dar o oală cu vin dac-ar fi... eh, bine-ar fi!

— Până la vin, ne adăpăm cu venin! încheie scurt Nicoară Potcoavă.

Vorba aceasta trezi multe amărăciuni. Bătrânul Petrea voi să zică ceva, dar se stăpâni, mugi înăbușit și-și trase cu mânilor caierele care-i țineau loc de mustăți.

În tăcere, suiau la deal pe sub streșini întunecoase. Codrul se întărise, la dreapta și la stânga se înălțau goruni uriași care deasupra își împreunau cununile, într-o pace de biserică. Pașii cailor răsunau sub bolți.

Prin desime pătrundea o lumină slabă de zori și tremura printre trunchiurile stejarilor, ca umbrele schișelor¹¹ unei roți. Granguri galbeni, speriați, se ridicau din țâhlișuri; se auzeau departe cântecele mierlelor în suspinul obișnuit al codrului.

Bătrânul nu putea răbda. Își trase cu tărie mustățile și mugi:

— Stăpâne Nicoară...

Potcoavă își întoarse spre bătrân ochii adânci.

— Stăpâne Nicoară, nu te da bătut! Stăpâne Nicoară, multe-am îndurat noi, și bune, și rele. Va veni și vremea noastră!

¹⁰ Pădurice de fag.

¹¹ Spițe.

O brazdă se săpă în fruntea lui Potcoavă. Prin ochii lui trecu o licărire de durere.

— Frate, zise mezinul, de ce ești așa de amărât?

— Nu pricepeți voi? răspunse întunecos Potcoavă, nu pricepeți că mult venin s-a strâns coala, în această zi de fugă! Oare Șchiopul e mai vrednic decât frații lui Ion-Vodă?

— Frate! taci din gură, strigă mezinul, avem când să ne arătăm vrednicia! Am să rup ticălosului Petru și piciorul celălalt!

— Stăpâne Nicoară, oftă bătrânul, adă-ți aminte de vremurile bune. Toate merg până unde se poate. Ce voi ai să facem noi, zece oameni? Dar are să ne vie apa la moară și vom vedea!

Potcoavă tăcea; sufletul lui era plin de întuneric și îndoială, gânduri aspre îl bântuiau, ca un vânt arzător. Brazda frunții părea neagră.

Prin tăcerea codrului, suiră până pe creastă. De acolo, privirea, lăsându-se pe cununile întunecoase ale gorunilor, îmbrățișa în văi, departe, lunci întinse de arini și mesteceni, printre care scânteiau la soare rețelele curgătoare ale Moldovei, pline de jăraticul apusului.

Călăreții se opriră. Petrea Gânj întrebă cu voce plină de duioșie:

— Te mai ustură rana, stăpâne?

Potcoavă se făcu că n-aude. Își opri calul, pe gânduri, și zise răsfirându-și cu degetele barba bălaie:

— Poposim pe malul Moldovei, ce ziceți?

— Poposim, frate, răspunse mezinul, caii au nevoie de odihnă.

Bătrânul zise iar, înfășurând pe Nicoară cu o privire caldă:

— Stăpâne, te mai ustură rana?

— Nu, moș Petre, nu mă mai ustură... murmură pe gânduri Potcoavă.

Moș Petrea clătină neîncrezător din cap apoi, deodată, izbucni cu ochii fulgerători:

— Căteaua de Chiajna e totul! Din pricina muierii s-a vărsat sânge moldovenesc! Și câinii, câinii, de boieri vânduți. De aceea a pierit Ion-Vodă al nostru, de aceea țara geme împilată¹² și noi pribegim!... Alelei! stăpâne,

¹² A asupri, a oprima.